

The background of the cover is a vibrant landscape photograph. In the foreground, a large, dark, craggy rock formation sits on a forested slope. A river winds through the middle ground, and a small waterfall cascades over rocks on the right. The background is dominated by majestic, snow-covered mountain peaks under a sky with soft, white clouds.

SKRYTÁ SPIRITUALITA MUŽE

DESET METAFOR K PROBUZENÍ
ZASVĚCENÉ MUŽNOSTI

MATTHEW FOX

SKRYTÁ SPIRITUALITA MUŽE

SKRYTÁ SPIRITUALITA MUŽE

DESET METAFOR K PROBUZENÍ
ZASVĚCENÉ MUŽNOSTI

MATTHEW FOX

Skrytá spiritualita muže

Matthew Fox

Z anglického originálu *The Hidden Spirituality of Men*
přeložil Zdeněk Chodora

Odpovědný redaktor Jan Čermák

Návrh obálky Diana Delevová, 2Design

Grafická úprava a sazba Art D, www.art-d.com

Výroba CPI Moravia Books s. r. o.

Vydalo nakladatelství Synergie Publishing SE

www.synergiepublishing.com

Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz

Elektronické vydání první

Copyright © 2008 Matthew Fox

Translation Copyright © 2014 Synergie Publishing SE

First published in the United States of America by New World
Library

ISBN 978-80-7370-367-7

Tuto knihu věnuji svým (literárním) bratrům, Tomovi, Natovi a Mikeovi, kteří mě toho v mnoha ohledech hodně naučili. A věnuji ji svému tátovi, Georgi Foxovi, který byl mým učitelem také.

Dále ji věnuji Buckovi Ghosthorseovi, pobratimu a bojovníkovi.

A věnuji ji i mnoha dalším (více než literárním) bratřím po celém světě, se kterými jsem se přel i radoval, od kterých jsem se učil a se kterými jsem pracoval. Doufám, že nás probuzení zastihne všechny společně.

OBSAH

Předmluva: Proč „skrytá“ spiritualita?	1
Úvod: Hledání zasvěcené mužnosti	11

ČÁST I: 10 ARCHETYPŮ AUTENTICKÉ MUŽNOSTI

1 Otec Nebe: vesmír žije!	29
2 Zelený muž	49
3 Ikaros a Daidalos	67
4 Lovci a sběrači	79
5 Spirituální bojovníci	119
6 Mužská sexualita, posvátná sexualita	153
7 Naše kosmické a animální tělo	181
8 Modrý muž	213
9 Pozemský otec: otcovské srdce	237
10 Praotec Nebe: srdce praotce (srdce dědečkovské)	267

ČÁST II: POSVÁTNÉ SVAZKY

11 Posvátný svazek mužnosti a ženskosti	295
12 Další posvátná spojení	329
Závěr: Opravdoví muži jsou nositeli zasvěcené mužnosti	361
Dodatek A: Cvičení pro osvojení deseti archetypů	387
Dodatek B: Několik myšlenek k iniciačnímu rituálu	401
Poděkování	405
Doporučená literatura	407
Poznámky	409

PŘEDMLUVA: PROČ „SKRYTÁ“ SPIRITUALITA?

NÁZEV TÉTO KNIHY je záměrně provokativní. Je opravdu duchovní život muže skrytý nebo dokonce utajený? Jaké pro to máme důkazy? A je-li tomu tak, proč? K jakým to vede následkům a je možné, aby se spiritualita muže stala přístupnější a byla přijata jak jednotlivci, tak společností?

Velký středověký filozof a mystik Tomáš Akvinský poznal: „Jsou různé druhy ticha. Ticho otupělosti, důvěry, ticho trpělivosti a ticho pokojného srdce.“¹ V různých chvílích našeho života jsme bezpochyby tišší ze všech těchto důvodů. Někdy nepromluvíme z nezájmu nebo z lenosti, jindy nás donutí držet jazyk za zuby a zaškrtnout v sobě hlas politická nebo společenská situace, potom zas třeba čekáme na vhodný okamžik, a konečně občas mlčíme, protože jsme se stáhli do pokoje svého srdce a pokoušíme se pomocí samoty a meditace zastavit neustálé breptání své rozjívěné mysli.

Mlčením se často snažíme ochránit sami sebe. Vzpomeňte si třeba na muže, kteří se vrátili z války. Někteří o tom, co viděli a zažili v boji, nemluví, nechtějí, aby ostatní trpěli tím, že si budou všechny ty hrůzy muset představovat. Tito muži zároveň doufají, že uchovají-li tyto události v skrytu, nebudou je muset prožívat

znovu. Vzpomínky ale skryté většinou nezůstanou a projeví se spontánně v nočních můrách a nevítaných představách.

Norman Lloyd je kameraman, který čtyři roky natáčel válku ve Vietnamu. V jednom ze svých posledních dokumentárních filmů nazvaném *Shakey's Hill* navštívil vojáky z praporu, se kterými žil v kambodžské džungli v roce 1970. Ve filmu rozebírá kromě jiného i posttraumatický syndrom, a to svůj vlastní i ostatních vojáků: „Máte prostě hlavně vztek, víte. Strávíte hodně času o samotě. Můžu se snažit o tom s vámi mluvit, ale všechno se to nedá vypovědět. O spoustě věcí se člověku ani mluvit nechce.“

Které oblasti života – jako je práce a rodina – válečných veteránů tato posttraumatická stresová porucha (PTSP) zasahuje? Válečný korespondent Lloyd říká: „Ocitáte se tam v prostředí, ve kterém jsou lidé kolem vás zraňováni a zabíjeni. Všechno ztratí smysl. Otupíte. Stanou se z vás hodně necitliví lidé, protože na nějaké city tam není místo. A tohle s vámi udělá PTSP.“ Lloyd zjistil, že přímět staré známé z války k hovoru o Vietnamu je i po letech celkem obtížné. Mnozí z nich se o prožitky z boje nepodělili ani s manželkami a dětmi. „Musíš to v sobě zamknout, abys přežil.“ Často se mu muži v den interview svěřovali, že celou noc předtím nespali. Jeden řekl: „Nejde ani tak o to, jestli je co skrývat. Jde o to, že se všechny ty ochromující prožitky vracejí.“² Muži se potom shodli na tom, že shlédnout vzniklý dokumentární film společně bylo užitečné. Film za ně promluvil a rodiny se mohly seznámit s příběhem každého z vojáků.

Mají ale extrémní prožitky válečných veteránů něco společného se zkušeností mužů obecně? Zeptal jsem se autora knihy *Coming Out Spiritually* Christiana de la Huerty, zda si myslí, že spiritualita muže je skrytá nebo dokonce utajená. A on mi odpověděl: „Je potlačena, utajena před námi samotnými.“ „Ale proč?“ chtěl jsem vědět. „Mnoho mužů pojmu maskulinita nerozumí a spiritualitu řadí do nižší kategorie, než je maskulinita; vnímají ji jako něco zženštilého. Odmítají tak přirozenou součást toho, co nás činí muži. Domnívám se, že je to případ hlavně heterosexuálů, ale nejen jich.“

Jako doklad tohoto tvrzení můžeme předložit svědectví studenta jedné anglické university, oboru chemie a management, kterému se jednoho dne dostalo do rukou dílo Thomase Berryho, autora knih *The Dream of the Earth* a *The Great Work*. Svému profesorovi potom napsal toto:

„Hlubavá ekologie Toma Berryho pro mne byla zpočátku těžko uchopitelná. Byl jsem nucen otevřít se novým myšlenkám, něčemu, co jsem ve svém oboru dosud neznal. Musel jsem se spojit se spirituální částí své bytosti, což jsem nikdy před tím neudělal. Budu-li upřímný, zprvu jsem byl k Berryho východiskům velmi skeptický, ale potom jsem jeho myšlenky pečlivě promýšlel a postupně tak objevoval *svou spirituální stránku, o které jsem předtím neměl tušení*. To mne vedlo k tomu, že jsem se začal ptát sám sebe, jestli opravdu doceňuji spiritualitu a nádheru naší planety... Vzpomněl jsem si na všechny ty vzácné chvíle, kdy jsem stál v úžasu před fascinujícími divy přírody, chvíle, kdy jsem v tichosti a u vytržení zíral na půvab sněhem pokryté krajiny kolem města Bath nebo na krásu hvězdami posetého nočního nebe. V té době jsem důležitost a význam těchto emocí ještě podceňoval. Teď je mi ovšem jasné, že se jedná o velmi cenné okamžiky a že nesmíme riskovat, že o ně navždy přijdeme.“³

Zpověď tohoto mladého studenta přírodních věd a obchodu prozrazuje mnohé – je však i znepokojující. Kolik mladých mužů se nikdy nepropojilo se svou spirituální stránkou, o jejíž existenci vlastně ani nevědí? A kolik z nich se nikdy nesetká s dílem Thomase Berryho nebo podobného spisovatele, který by je inspiroval k tomu, aby takový krok učinili? Do jaké míry nás v tom současné školství a náboženství nechalo na holičkách? Psycholožka Marion Woodmanová říká: „Většina mladých mužů v dnešní společnosti nemá přístup k tradičnímu spirituálnímu učení, do kterého by je starší generace uvedla.“⁴

Jedním z nejlépe střezných tajemství naší kultury je, že mnoho mladých mužů je ve skutečnosti hluboce spirituálně založeno

a velice jim na jejich duchovním životě záleží. Je to *tajemství*, protože je to utajeno – a velmi často i jim samotným. Jindy to zase skrývají záměrně. Známe jednoho proslulého vědce, který má vzadu za domem posvátnou indiánskou potní chýši. Spolu se svou ženou v ní pořádá rituály, které vedou skuteční američtí indiáni. Zpívá dokonce i starodávne písně v indiánském jazyce lakota. Nikdo z jeho kolegů na univerzitě však o jeho spirituální praxi neví. Je to před nimi skryto.

Mnoho mužů svou cestu za spiritualitou realizuje v zaměstnání, které se tak stává výrazem jejich duchovního života. U jiných se to projevuje oddaností, se kterou se starají o svou rodinu. Mnozí svou spiritualitu zase vyjadřují službou vlasti, ochotou zcela se odevzdat své domovině, rodině, „klanu“ nebo partě. Anebo uměním – umělci jsou bojovníci svého druhu, kteří důvěřují vesmíru, že je zajistí ekonomicky, a svým múzám, že je nasytí uměním. A potom máme politické bojovníky, kteří bojují za spravedlnost – sociální, ekologickou, rasovou, genderovou a mnoho dalších. Vpravdě každý, kdo zasvětil svůj život něčemu – ať už je to inženýr, doktor, právník, taxikář, obchodník, učitel, ošetrovatel, spisovatel, mechanik, pokladač koberců – projevuje svou spiritualitu tím, že se odevzdává životu ve své plnosti. Projevují tak biofilii, lásku k životu. Stávají se milenci života. Milenci. A to je spiritualita.

A přesto by to takto pojmenovalo jen málo mužů. Proč tedy muži svou spiritualitu ve větší či menší míře „skryli“? Důvodů je bezpočet a konkrétní důvod v příběhu konkrétního muže se stává pavučinou, která ho sváže a nedovolí mu, aby spiritualitu v sobě rozpoznal a vyjádřil ji. Zde jsou příklady takových důvodů:

- ♦ Protože v západní kultuře dosud panuje dualistický patriarchát, který si cení více myšlení než citění, více materiálního bohatství než bohatství duchovního, více vědeckých faktů než intuitivní moudrosti, více mužů než žen a více heterosexuálů než homosexuálů.
- ♦ Protože když muži otevřeně projeví své hluboké city, radost, citlivost a bolest, málokdo to ocení a ostatní se jim naopak často vysmějí.

- ♦ Protože muži skrývají své rány uvnitř a chtějí na ně zapomenout, raději si jich vůbec nevšímají, než by si dovolili se k nim přiznat.
- ♦ Protože moderní náboženství ztratilo kontakt se svou mystickou tradicí, která nám svým jazykem a pojmy pomáhá vyrovnávat se s našimi nejhlubšími prožitky, s „temnou nocí duše“.
- ♦ Protože spirituální pravda a porozumění se často vzpírá vyjádření jazykem a žije v tichu, a protože to, co nedokážeme chytit do smyčky slov, považujeme za tajemství a skrýváme to.
- ♦ Protože muži, kteří „přece nepláčou“, se naučili ukrývat svůj smutek i svou radost.
- ♦ Protože v čase války se vládám hodí náboženská poslušnost vojáků, nikoli otázky, které by jim kladli skuteční spirituální bojovníci.
- ♦ Protože naše antropocentrická kultura si více cení lidského života, potřeb a pravidel než pokorného spojení s nesmírným kosmem.
- ♦ Protože muži někdy pracují tak tvrdě, že nemají čas ani příležitost prozkoumat své srdce.
- ♦ Protože někteří muži ve snaze podpořit a respektovat ženskou hnutí umlčují sami sebe, aby neprojeвили nějakou „neakceptovatelnou“ nemožnost.
- ♦ Protože homofobie okrádá muže o schopnost skutečně se vztáhnout k ostatním lidem. Dokonce i ti, kteří svou homofobii překonali, to musejí v této převládající heterosexuální kultuře tajit.
- ♦ Protože muži často zaměňují náboženství a spiritualitu, a to je svede z jejich cesty za duchem.
- ♦ Protože mužům často schází prožitek rituálu, který by je symbolicky uvedl z jinošství do dospělosti, a protože rituály, které moderní náboženství praktikují, jako je biřmování nebo bar micva, nedostačují.

- ♦ Protože naše kultura častěji oceňuje muže pro jejich extrovertní než introvertní kvality.
- ♦ Protože i v povaze samotné spirituality je skrytost. Co je hluboko, je skryté. A duchovní hledání zkoumá „nepojmenovatelné“ aspekty božství, Boha v jeho božské podstatě.
- ♦ Protože ač jsou mnozí muži založením mystici, postrádají slovní zásobu nutnou k tomu, aby své prožitky pojmenovali.
- ♦ Protože „muži se učí skrze rituály“ (Robert Bly), avšak smysluplné rituály aby jeden v moderní kultuře pohledal.
- ♦ Protože muži skrývají svůj stud a agresivitu, přinejmenším sami před sebou.
- ♦ Protože v naší kultuře je komunikace mezi otcem a synem často chladná nebo vůbec žádná a mnozí zralí muži raději „prchnou“ na golfové hřiště, než by se stali opravdovými mentory mladší generace.
- ♦ Protože vyrůstají-li mladí muži bez otce, chybí jim skutečný vzor, který by mohli napodobit.
- ♦ Protože ideologie „prvotního hříchu“ způsobuje, že muži pochybují o své skvělosti a právu na existenci. A protože učení o Bohu jako o trestajícím otci vytváří toxický, tíživý vzor chování.
- ♦ Protože muži nevědí, jak se smysluplně vypořádat se svým hněvem a zuřivostí, nikdo je to nenaučil.
- ♦ Protože muži jako všechna lidská stvoření jsou někdy líní a nechce se jim pustit do obtížného úkolu, kterým je spirituální rozvoj.
- ♦ Protože se vinou cynismu, deprese a vyčerpání může zdát, že duchovní práce je nesmyslná nebo nezvládnutelná.

CO NENÍ SKRYTÉ

Je tedy mnoho příčin, proč spirituální život muže zůstává skryt. Naprosto zjevný je ale naopak fakt, že dnešní muže trápí potíže. A tyto potíže dopadají na všechny. Lidstvo nepřestalo válčit

– stačí jmenovat Irák nebo Srí Lanku, Libanon nebo Somálsko. Vláda USA prodává po celém světě více zbraní než populární zábavy, zatímco planeta a její stvoření trpí našimi činy a před našima očima. Globální oteplování je také *globálním varováním*: varováním, že je s námi a planetou Zemí něco v nepořádku. Každý čtvrtý živočišný druh savců vymírá. A co dělají naši vůdci? Co dělají ctihodní muži naší generace? Co dělají muži?

Skutečností je, že naše společnost přichází o mladé muže. V Baltimore, na dosah hlavního města naší země, nedokončí 76 % mladých černochů střední školu. A každý ví, že lidé s nedokončeným vzděláním často končí ve vězení. Výsledkem je, že v Americe je teď více mladých černochů ve vězení než na univerzitách. Pro městskou mládež je často víc „cool“ jít do vězení než studovat.

Nedávná studie prokázala, že 86 % sebevražd mladistvých spáchají mladí muži. Novinářka Joan Ryanová, sama matka syna, o tom napsala článek. Velmi ji potom zneklidnilo, že článek nevyvolal žádnou reakci:

„Nedostala jsem ani jeden mail nebo dopis, telefon ani jednou nezazvonil, nikdo se na tuto šokující statistiku nezeptal. Uvědomila jsem si, že kdyby statistika ukázala, že 86 % sebevražd mladistvých spáchají dívky, ihned by se ustanovila národní komise, aby zjistila, proč tomu tak je. Objevilo by se to na předních stránkách novin, Oprah Winfreyová by o tom měla televizní pořad a neziskové organizace by zahrnovaly sociology a psychology penězi, aby se věnovali studiu ženské sebedestrukce. Moje sestra, feministka, by se spolu se mnou právem ptala: ‚Co se to stalo s kulturou, ve které dochází k sebevraždám dívek daleko častěji než k sebevraždám chlapců?‘

Jak to, že se tedy neptáme: ‚Co se to stalo s kulturou, ve které dochází k sebevraždám chlapců daleko častěji než k sebevraždám dívek?‘“

Je to celosvětový jev, že si život bere třikrát více mužů než žen. Může to být ovlivněno i tím, že ženám se častěji sebevražda *nepovede* – ženy sahají zejména po lécích nebo si podřežou žíly, zatímco muži se střelí a věší. Ryanová nicméně věří, že způsob sebevraždy zde nehraje roli. Jde hlavně o *hanbu* a *stud*, jejichž kořeny sahají velmi, velmi hluboko, až do dob našich předků, lovců a sběračů.

„V dnešní společnosti se ženy většinou nestydí za to, že mohou být zranitelné a závislé na druhých. Zato muži si myslí, že požádají-li o pomoc, znamená to, že jsou slabí a neschopní. Žádost o pomoc se neshoduje s tradičně chápanou mužskou rolí. Pocit síly a kontroly jsou pro muže velmi důležité, a to už od dob, kdy jejich hlavním posláním bylo ulovit nebezpečnou kořist. Myslí si proto, že požádat o pomoc znamená pozbýt své síly a kontroly a předat ji někomu jinému. Znamená to dovolit si být zranitelný.“

A dále Ryanová muže vyzývá, aby navázali nové vztahy se svými syny:

„Tak, jako jsme muže přesvědčili, aby dodali sebedůvěry svým dcerám, je teď třeba je přesvědčit, aby totéž udělali i pro své syny. ... Vždyť to, jak být muži, se přece učí od svých otců. ... Snad se nám potom podaří změnit chování mužů a chlapců, kteří byli po staletí programováni k tomu, aby byli o tolik násilnější než ženy, a to změnit jejich chování nejen k ostatním, ale i k sobě samým.

A možná se potom i více našich synů dožije věku, kdy budou moci téměř naučit zase své syny.“⁵

Zdá se jasné, že případy sebevražd i příběhy vojáků navracujících se z války spojuje jeden problém – totiž mužský stud, hanba a agresivita. Jak si s tím poradíme? Jak si s tím poradí naše kultura? A hlavně, jak v dnešní době sociálních, ekologických a osobních otřesů a krizí přesvědčíme muže, aby byli vzorem pro své syny, aby je naučili, co je to být mužem? Co v sobě pojem mužnosti zahrnuje? A co z toho je prospěšné a čeho je naopak třeba se zbavit?

V této knize chci ovšem pokrýt širší téma, než je problém mladých mužů, kteří páchají sebevraždu, nebo chlapců, kteří nedokončili školu. Tato kniha se zabývá tím, zda lidský rod přežije, nebo vyhyne. Někde jsem četl: „Jsme první živočišný druh, který si může vybrat, že nevyhyne. Je ale třeba, abychom se pro to rozhodli.“ Dokážeme tedy změnit své zvyky a žít tak, abychom se na této planetě udrželi? Dokážeme změnit to, co jako muži – ale i ženy, rodiče, prarodiče a občané – cítíme a děláme (nebo co necítíme a neděláme)?

Doufám, že v této knize nabídnu některé odpovědi a pár řešení, která by mohla pomoci. Naznačím deset archetypů, které

osvětlují cestu duchovního zrání, aby muži učinili konec dnům, kdy skrývali a zamlčovali. Tato kniha chce *rozbít tajemství. Osvětlit to, co zůstávalo skryto*. Je načase, aby muži dorostli své spiritualitě. Jako živočišný druh si už nemůžeme déle dovolit setrvávat v období adolescence. Musíme se seznámit s dávnověkou moudrostí a hlubokým učením o spiritualitě muže, o zasvěcené mužnosti, musíme se s ní naučit nakládat a dozvědět se, jak nás ovlivňuje.

Je-li pravdou, že spirituální život muže je pro mnohé skrytý a utajený, pohřbený a nepřiznaný, potlačený nebo zapomenutý, neznámý i pro nás samotné, potom platí také, že jakmile najdeme odvahu otevřít se, odkrýt a vyjevit, co bylo skryté, zvěstovat a nahlas promluvit, čeká nás budoucnost plná skvělých událostí.

ÚVOD: HLEDÁNÍ ZASVĚCENÉ MUŽNOSTI

NEDÁVNO JSEM MĚL VELMI PŮSOBIVÝ A KRÁSNÝ SEN. Zdál se mi na jednom šťastném místě plném příslibů. Za tmy jsem tenkrát dorazil na vršek hory do odlehlého přednáškového centra nazvaného Mount Madonna, nedaleko kalifornského Santa Cruz. Měl jsem tam vést jednodenní seminář, který byl součástí konference sponzorované společností Institute of Transpersonal Psychology a nazvané „Božské ženství a zasvěcená mužnost“. Za noci nebylo vidět na krok a já jsem klopýtal přes kameny. Nakonec jsem došel do svého pokoje, připravil jsem si podklady pro přednášku, kterou jsem měl mít následující den, a šel jsem spát.

Té noci jsem snil, že jsem se ocitl na kamenité hoře. Byl den, někdo ke mně přišel a řekl: „Pojď se na něco podívat.“ Následoval jsem toho člověka přes kopce a kameny, až jsme došli ke štěrkové cestě vedoucí pohořím, po které popojížděla celá karavana automobilů. Po údolí a po vrších, kam až oko dohlédlo, se konalo něco, co vypadalo jako obrovská svatba – byl to svatební průvod, a pokud jsem dobře viděl, v každém voze seděl jeden čerstvě sezdáný pár. Ale, hle, co to nevidím, na zadním sedadle jednoho auta sedí jako nevěsta a ženich slonice a tygr. Byli to novomanželé, soucit a vášeň. Posvátné manželství znovu na scéně!

Když mě auto míjelo, viděl jsem, jak slonice tygra téměř objímá, on měl hlavu vystrčenou z okýnka a zíral na mne. Byl nádherný a silný a já jsem ve snu řekl: „Podívejme, jak je ta tygrova hlava velká.“ Byla to mimořádná událost překypující jakousi hojností. Všichni byli šťastni, slunce svítilo a čtyřnožci, kterým ani zdaleka nehrozilo vyhynutí, uzavírali manželství napříč druhy. Potomci na sebe jistě nenechají dlouho čekat. Byl to návrat božského ženství a zasvěcené mužnosti? Návrat jejich posvátného manželství? Můžeme jen doufat. V každém případě to ale byl velmi nadějeplný a úchvatný sen.

Mám-li jej interpretovat, napadá mě kromě jiného, že slonice reprezentuje božské ženství, je velkolepá a silná, ale nechybí jí mateřský cit a ohleduplnost ke společenství. Tygr zastupuje zasvěcenou mužnost – tygr je lovec, je ušlechtilý a krásný, také inteligentní (velká hlava) a protřelý. Zvířata společně spočívala na zadním sedadle auta a mateřská slonice v podstatě držela nebo objímala tygra, symbol mužnosti. Kdo automobil řídil, jsem neviděl. V roli šoféra byla nejspíš lidská bytost.

Tygr a slonice se samozřejmě nemohou spářit a můj sen o ženství a mužnosti nelze brát doslova. Každý prostě v sobě máme jak prvek ženský, tak mužský, stejně jako tomu je v rodině tygra a v rodině slonice.

Symbol karavany ve snu je výmluvný. Filozofové Středního východu si historii představují jako karavanu, kterou vedou naši předci – neuzavírají ji, ale naopak jsou v čele. Všichni jsme součástí proudu historie a já ve svém snu viděl dědičnou karavanu, která v našem bdělém životě stačila utrpět značnou újmu, neboť tygři a slonice a celý přirozený svět v našich časech trpí. Proč byla slonice a tygr na zadním sedadle? To je zajímavá otázka, možná mi tím sen vzkazoval ještě jednu věc: lidé (jako zodpovědní šoféři) mají tyto ohrožené a úžasné bytosti pomoci ochránit. Jsme tu, abychom sloužili.

To nás přivádí k podstatě mého snu – je načase, abychom shromáždili své obdivuhodné mužné síly (tygr) a mocné ženské síly (slonice). Musíme dosáhnout vyváženého vztahu mezi silami jin a jang v sobě i v našich společenských institucích, neboť

situace v našich dnešních karavanách tomu bohužel naprosto neodpovídá.

Bere se na vědomí a přiznává se, že božské ženství se v nedávné historii znovu vrátilo na scénu. Můžeme je rozpoznat ve formě ženských spolků, ženských vzdělávacích nadací, Women Church, ženských organizací. Ženy jsou vzdělané a uplatňují se ve vědě, lékařství, politice, obchodu, náboženství a v dalších oblastech. Také na univerzitách dnes najdeme daleko více žen než mužů. Ať už té bohyni budeme říkat Gája, Bůh jako Matka, Božské ženství, Černá Madona, Tara, Kuan Yin, Bódhisattva, Oshun, Sofia, Moudrost, Tao, Kálí nebo Panna Maria Guadalupská, vrací se k nám očekávaná a vyhlížená. Tak silně se projevovala „bohyně“ v západní kultuře naposledy ve 12. století. V té době inspirovala nové snahy v oblasti vzdělávání, náboženského života, architektury a obecně životního stylu.

Ale co zasvěcená mužnost? O jejím probuzení máme důkazů daleko méně. Musíme opravdu dobře hledat, obrátit každý kámen a *hlavně* musíme mužskou představu o zbožnosti zbavit těch příměsí, které jsou destruktivní a škodlivé. K čemu je to dobré, když se Bohyně vrátí zpět, ale muži ji odmítnout vzít na vědomí? Co na tom, snaží-li se Bohyně rozvinout jak v ženách, *tak* v mužích, když ji muži nechtějí přijmout? K čemu je to dobré, vzbudí-li Sofia jen ženy, a nikoli muže? To prostě nestačí – ani v osobních vztazích, ani ve společnosti, neboť všude tam je třeba nastolit zdravou rovnováhu mužského a ženského principu, muže a ženy, jin a jang. Před několika stoletími to Mistr Eckhart zformuloval takto: „Všechna *jména*, která *Bohu dává* duše, bere ze sebe samé.“ Nejsou-li muži a ženy, děvčata a chlapci vzdělávání v genderově vyváženém vztahu k Bohu (všechny výroky o Bohu ovšem vždy zůstanou metaforou), potom z toho vyplývá, že žijeme, aniž bychom dosáhli vyváženého smyslu pro gender nás samotných.

Pravda, nedávno se objevilo i jisté mužské hnutí, které zahájilo snahy o nové vymezení zasvěcené mužnosti, tak jak ji popisují výše. Z mnoha důvodů však dosáhlo jen prostředního úspěchu. Jedním z těchto důvodů bylo, že masové sdělovací prostředky se takovým snahám často vysmívaly. Jiným důvodem

se stalo zase to, že někteří čelní představitelé takových hnutí pokřivili definici mužnosti do „macho“ sexistické karikatury. Například Robert Moore ve své knize *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice* vyplýval mnohem více inkoustu na citace z generála Pattona než na výroky Gándhího, Ježíše, Malcolma X nebo Martina Luthera Kinga Jr. Jak hodnotí mužské hnutí, jsem se zeptal Christiana de la Huerty, vedoucí postavy spirituálního hnutí homosexuálů a autora knihy *Coming Out Spiritually*.

„Mne osobně to nijak neovlivnilo. Myslím, že mužská hnutí ovlivnila zejména heterosexuální komunitu, v tom smyslu to bylo myslím velmi užitečné, alespoň do té míry, v níž to muži přijali. Ale zdá se, že tato snaha ustala, došel jí benzin a já nevím, co se stalo.

Pořád je nanejvýš nutné otevřít srdce a duše mužů. Zamyslím-li se nad tím, jak se lidstvo vyvíjí, řekl bych, že muži, a zejména heterosexuální muži, se při těch nejdůležitějších úkolech drží stranou. A je to proto, že ztratili spojení sami se sebou, se svým tělem, se svými emocemi a s duchovním světem, což potom vede k frustraci, která se nepatříčně projevuje jako hrubost, násilí a válka.“

Dále jsem se Christiana zeptal, zda si myslí, že muži v naší společnosti mají překroucenou představu o maskulinitě. Odpověděl: „Určitě, mnoho mužů, které znám, má strach nahlédnout sami do sebe, nedokáží se oddat radosti a potěšení, jsou jakoby zaseknutí a nemohou se hnout z místa. Ztratili spojení se svým tělem, zcela potlačili emoce, a to se často projevuje velmi neblaze a destruktivně.“

Zeptal jsem se také Jima Millera, dvaasedmdesátiletého farmáře v důchodu, básníka, fotografa a plavce (v šedesáti šesti letech přeplaval kanál La Manche a pravidelně plave k pevnosti Alcatraz v San Francisco Bay), co mužské hnutí znamená pro něj. Miller se mužského hnutí účastní už dvacet dva let, začínal ve sdružení Friends of Iron John. Promluvil